

UNIVERSITAT DE BARCELONA

L'escenografia simbolista d'Adrià Gual

Anna Solanilla i Roselló

ADVERTIMENT. La consulta d'aquesta tesi queda condicionada a l'acceptació de les següents condicions d'ús: La difusió d'aquesta tesi per mitjà del servei TDX (www.tdx.cat) i a través del Dipòsit Digital de la UB (diposit.ub.edu) ha estat autoritzada pels titulars dels drets de propietat intel·lectual únicament per a usos privats emmarcats en activitats d'investigació i docència. No s'autoritza la seva reproducció amb finalitats de lucre ni la seva difusió i posada a disposició des d'un lloc aliè al servei TDX ni al Dipòsit Digital de la UB. No s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX o al Dipòsit Digital de la UB (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant al resum de presentació de la tesi com als seus continguts. En la utilització o cita de parts de la tesi és obligat indicar el nom de la persona autora.

ADVERTENCIA. La consulta de esta tesis queda condicionada a la aceptación de las siguientes condiciones de uso: La difusión de esta tesis por medio del servicio TDR (www.tdx.cat) y a través del Repositorio Digital de la UB (diposit.ub.edu) ha sido autorizada por los titulares de los derechos de propiedad intelectual únicamente para usos privados enmarcados en actividades de investigación y docencia. No se autoriza su reproducción con finalidades de lucro ni su difusión y puesta a disposición desde un sitio ajeno al servicio TDR o al Repositorio Digital de la UB. No se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR o al Repositorio Digital de la UB (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al resumen de presentación de la tesis como a sus contenidos. En la utilización o cita de partes de la tesis es obligado indicar el nombre de la persona autora.

WARNING. On having consulted this thesis you're accepting the following use conditions: Spreading this thesis by the TDX (www.tdx.cat) service and by the UB Digital Repository (diposit.ub.edu) has been authorized by the titular of the intellectual property rights only for private uses placed in investigation and teaching activities. Reproduction with lucrative aims is not authorized nor its spreading and availability from a site foreign to the TDX service or to the UB Digital Repository. Introducing its content in a window or frame foreign to the TDX service or to the UB Digital Repository is not authorized (framing). Those rights affect to the presentation summary of the thesis as well as to its contents. In the using or citation of parts of the thesis it's obliged to indicate the name of the author.

ANNA SOLANILLA I ROSELLÓ

L'ESCENOGRAFIA SIMBOLISTA D'ADRIÀ GUAL

FACULTAT DE GEOGRAFIA I HISTÒRIA
UNIVERSITAT DE BARCELONA

DEPARTAMENT D'HISTÒRIA DE L'ART
CURS DE DOCTORAT: ART, NATURA I SOCIETAT, BIENNI 99/01
PER OPTAR AL TÍTOL EN DOCTORA EN BELLES ARTS
TÍTOL DE LA TESI: L'ESCENOGRAFIA SIMBOLISTA D'ADRIÀ GUAL
DOCTORANDA: ANNA SOLANILLA I ROSELLÓ
DIRECTOR: DR. RICARD SALVAT I FERRÉ

L'ESCENOGRAFIA SIMBOLISTA D'ADRIÀ GUAL

Dedico aquesta tesi als meus pares, Àngel i Miracle, i a la meva filla Sara.

I al meu director de tesi, el Dr. Ricard Salvat i Ferré, agraeixo profundament la seva immensa paciència i exigència, a través del llarg temps en el qual he anat investigant i desenvolupant aquest treball.

ÍNDEX

Introducció	I- XXVII
BLOC1: L'ESCENOGRAFIA A L'ENTORN I ELS FONAMENTS DEL DISPOSITIU SIMBOLISTA	1
1. El Modernisme	2
2. L'escenografia tradicional il·lustrativa	28
3. Adrià Gual i els fonaments de l'escenografia simbolista	60
3.1. L'inici	60
3.1.1. L'estrena de <i>La intrusa</i> , de Maurice Maeterlink (1893): aportacions de l'escenografia naturalista a l'escenografia simbolista	71
3.2. De l'escenografia d'il·lustració a l'escenografia d'expressió	85
3.2.1. L'escenografia emotiva, l'escenografia com a atmosfera	96
4. Teories i opcions per una escenografia simbolista segons Adrià Gual	103
4.1. L'escenografia simbolista de l'estricta simplicitat	104
4.1.1. La paraula crea el decorat com el decorat acompleta la paraula: <i>La visita</i> (1893)	105
4.1.2. L'escenografia que secunda la paraula del poeta: <i>La mar brama</i> (1894) i <i>Morts en vida</i> (1894)	109
4.2. L'escenografia simbolista de síntesi	115
4.2.1. Les referències teòriques i artístiques	116
4.2.2. <i>Blanc i negre, primer assaig de color escènic</i> (desembre, 1894)	121
4.2.3. <i>Nocturn. Andante morat</i> (1895)	125
4.3.4. L'escenografia i la del pintura simbolisme al·legoricodecoratiu	139

5. Adrià Gual i l'escenografia del simbolisme latent i del simbolisme manifest	148
BLOC2: ADRIÀ GUAL I ELS PROCESSOS DE CONCEPTUALITZACIÓ I PROJECCIÓ DE L'ESCENOGRAFIA SIMBOLISTA: PROJECTES MODEL I LÍNIES DE TREBALL	151
1. Projectes model de l'escenografia de síntesi o del simbolisme manifest	160
1.1. <i>Blanclafior</i> (1897)	160
1.1.1. Antecedents: <i>La fada</i> , d'Enric Morera i, Massó i Torrents	162
1.1.2. Projecte escenogràfic	167
1.1.3. Després de l'estrena	191
1.2. <i>Interior</i> (1899)	195
2. Projectes model de l'escenografia de l'estricta simplicitat o del simbolisme latent	201
2.1. <i>Silenci</i> (estrena 1898, represa 1899)	201
2.1.1. Projecte escenogràfic	205
2.2. <i>L'alegria que passa</i> (1899)	211
3. Projectes escenogràfics model a mig camí entre l'estricta simplicitat i la síntesi	218
3.1. <i>Ifigènia a Tàurida</i> (estrena 1898, represa 1899)	218
3.1.1. Antecedents i fonaments	227
3.1.2. L'espai trobat: una escenografia naturalment simbòlica	231
3.1.3. Disseny del personatge	232
4. Propostes i projectes en línia amb l'escenografia del simbolisme latent: de l'escenografia atmosfèrica a la selecció metafòrica de lloc	239
4.1. <i>La culpable</i> (1899)	240

4.1.1. Projecte escenogràfic	244
4.2. L'estada a París i <i>Camí d'orient</i> (1901)	249
4.2.1. <i>Comédie Française: El misantrop</i> , de Jean-Baptiste Poquelin Molière	256
4.2.2. L'Odéon: <i>L'Arlesiana</i> , d'Alphonse Daudet, i <i>L'épée</i> , de Victor Hugo	263
4.2.3. <i>Théâtre Antoine: L'ordinari Henschel</i> , de Gerhart Hauptmann, i <i>La fille sauvage</i> , de François de Curel	266
4.2.4. <i>Théâtre l'Oeuvre</i>	272
4.2.5. <i>Camí d'orient</i> (1901)	275
4.3. <i>Misteri de dolor</i> (1902)	285
4.3.1. Projecte escenogràfic	289
4.3.2. Realització del dispositiu	291
4.4. <i>L'ordinari Henschel</i> (1903), <i>La fi de Thomàs Reynald</i> (1905) i <i>La pobra Berta</i> (1908)	296
4.4.1. <i>L'ordinari Henschel</i> (1903)	297
4.4.2. <i>La fi de Tomàs Reynald</i> (1905)	300
4.4.3. <i>La pobra Berta</i> (1908)	301
5. Propostes i projectes en línia amb l'escenografia del simbolisme manifest: de l'escenografia simbolicodecorativa a l'escenografia d'estil expressiu i/o funcional	306
5.1. <i>Nocturn núm. 3, Els Sants emigrants o la nit al desert</i> (1901)	306
5.2. <i>Èdip rei</i> (1903)	311
5.2.1. Projecte escenogràfic	312
5.2.2. Realització del dispositiu	317
5.3. <i>Somni d'una nit d'estiu</i> (1908)	320
5.3.1. Projecte escenogràfic	321

5.3.2. Salvador Alarma i la realització del dispositiu	336
5.3.3. Disseny del personatge	343
5.4. <i>Don Joan</i> (1908)	350
5.4.1. Disseny del personatge	357
BLOC3: ELEMENTS SINTÀCTICS I PROCEDIMENTS DE L'ESCENOGRAFIA GUALIANA	375
1. Elements de la sintaxi escenogràfica	379
2. L'escenografia simbolista i l'atmosfera pictòrica	385
2.1. <i>Les filoses</i> (1916)	401
2.2. <i>Romeu i Julieta</i> (1920)	403
2.3. <i>Francesca de Rímini</i> i <i>Tristany i Isolda</i> (1920)	411
2.4. <i>Simfonia d'un dia serè</i> (1922)	416
2.5. <i>Nausica</i> (1922)	423
3. L'escenografia simbolista i l'atmosfera espacial	427
3.1. <i>Arlequí vividor</i> (1912)	432
3.2. <i>Shuman al vell casal</i> (1916)	438
3.3. <i>Bressolada</i> (1922)	440
3.4. <i>Le Monsieur un tel, ou Comment on exploite une ligne de conduite</i> (<i>El senyor tal o com s'explota una línia de conducta</i> , 1927)	443
3.5. <i>Javier</i> (1930)	445
4. Ramon Batlle, Joan Morales i Lluís Masriera en relació als procediments de l'escenografia simbolista d'Adrià Gual	453
4.1. Ramon Batlle i la renúncia al color	455
4.2. Joan Morales i la renúncia a l'estil	459

4.3. Lluís Masriera i la renúncia a l'objecte	462
CONCLUSIONS	467
MANUSCRITS D'ADRIÀ GUAL (ARXIU FONS GUL. MUSEU DE LES ARTS ESCÈNIQUES. INSTITUT DEL TEATRE DE LA DIPUTACIÓ DE BARCELONA)	479
ARTICLES I CONFERÈNCIES D'ADRIÀ GUAL (ARXIU FONS GUL. MUSEU DE LES ARTS ESCÈNIQUES. INSTITUT DEL TEATRE DE LA DIPUTACIÓ DE BARCELONA)	482
BIBLIOGRAFIA	483
RELACIÓ DE FONTS DOCUMENTALS	505
APÈNDIX I: FITXES RESUM ESCENIFICACIONS SELECCIONADES BLOC2	507
1. Descripció d'àmbits i entrades	508
2. Projectes model	512
3. Projectes en línia de l'escenografia del simbolisme latent	519
4. Projectes en línia de l'escenografia del simbolisme manifest	525